

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ДОШКІЛЬНОЇ ТА
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
ЗАСОБОМ РЕДЖІО-ПЕДАГОГІКИ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Виконала: студентка 212М групи

Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми «Дошкільна освіта»

Рожанська Ліна Сергіївна

Керівник к.пед.н. Цюпак І.М.
Рецензентка вихователька-методистка
Херсонського закладу дошкільної освіти №40
Херсонської міської ради Н.В. Величко

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи розвитку мовлення дитини дошкільного віку засобом Реджіо-педагогіки	8
1.1. Зміст феномену «Реджіо-педагогіка» у наукових дослідженнях	8
1.2. Педагогічна концепція Реджіо Емілія	13
1.3. Мовленнєва компетентність дитини дошкільного віку	18
.....	
РОЗДІЛ 2. Експериментальне вивчення специфіки розвитку мовлення дитини дошкільного віку засобом Реджіо-педагогіки	21
2.1. Рівень розвитку мовленнєво-комунікативної навички дитини старшого дошкільного віку	21
2.2. Специфіка розвитку мовлення дитини дошкільного віку засобом Реджіо-педагогіки	25 31
РОЗДІЛ 3. Аналіз результатів експериментального дослідження....	35
ВИСНОВКИ.....	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43
ДОДАТКИ.....	
Додаток А. Ключові принципи концепції Реджіо Емілія.....	43
Додаток Б. Інваріантний складник: освітній напрям «Мовлення дитини».....	46
Додаток В. Показники за критерієм оцінювання довільного спілкування.....	53 54
Додаток Г. Методи оцінювання рівня мовленнєвої комунікації.....	
Додаток Д. Показники за критерієм оцінювання критерієм мовленнєвої комунікації під час ігрової діяльності	55

дитини.....	
Додаток Ж. Анкета для батьків «Вподобання, інтереси та захоплення дитини».....	56 57
Додаток 3. Алгоритм проектної діяльності.....	59
Додаток К. Кодекс академічної доброчесності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету.....	

ВСТУП

Розвиток мовлення у дітей дошкільного віку відбувається в спілкуванні з дорослими і однолітками, що сприяє усесторонньому розвитку особистості дитини. Спілкування зі дорослими розвиває у дітей вміння говорити і чинити правильно, слухати і розуміти іншого, засвоювати нові знання. Спілкування з однолітками вчить її керувати своїми діями, виражати себе, вступати в різноманітні взаємодії.

Виникає потреба пошуку більш ефективних шляхів розвитку мовлення дитини дошкільного віку. За Базовим компонентом дошкільної освіти у формуванні компетентностей дитини участь беруть як вихователі так і батьки, повноправні учасники освітнього процесу. Саме Реджіо-педагогіка є засобом, що об'єднує роботу дорослих та дітей у реалізації спільної освітньої мети й ґрунтується на діалозі, що є вагомим напрямом з розвитку мовлення дитини.

Розвиток мовлення дітей досліджувало багато науковців, а саме: А.Богуш, Н.Гавриш, О.Саприкіна, Н.Луцан, І.Єнгалічева, К.Крутій, Н.Котій, О.Трифоновна, Н. Горбунова. Науковцями проблему дослідження розглянуто в різних методичних аспектах: розвиток мовлення дітей раннього та дошкільного віку; в мовленнєво-ігровій діяльності; засобами малого жанрового фольклору; виховання звукової культури мовлення; методика розвитку словника дітей старшого дошкільного віку; розвиток зв'язного мовлення дітей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, щодо вивчення феномену Реджіо-педагогіки засвідчив, що дослідження зазначеного явища не знайшли в повній мірі відображення у наукових джерелах України. Так, Крутій К., Маршицької В., Коченгіною М., Сосницькою Н., Ярмоною Н., Пантюк Т., Воробель М., Зданевич Л., Попович О., Ярославцева М., Кривошеїна Е., Тарасова К. здійснено спроби розкриття основних ідей

та походження альтернативної педагогічної системи. Детальне висвітлення концепції Реджіо Емілія представлено у роботах автора досліджуваної педагогічної ідеї - Лоріса Малагуцці та у науковому доробку колективу авторів: Паола Кальярі, Марина Кастаньєтті, Клаудія Джудічі, Карла Рінальді, Веа Веккі та Пітер Мосс (Paola Cagliari, Marina Castagnetti, Claudia Giudici, Carla Rinaldi, Vea Vecchi and Peter Moss), де висвітлено уявлення про історію, мислення та діяльність Лоріса Малагуцці.

Динаміка освітніх процесів, що відбуваються в сучасному суспільстві, диктує необхідність володіння педагогами новими вмінням знаходити рішення інноваційного характеру через оволодіння педагогічними технологіями і впровадження передового педагогічного досвіду, що й зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами кафедри. Тема кваліфікаційної роботи розроблялася в межах науково-дослідної теми кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти Педагогічного факультету Херсонського державного університету «Формування професійної компетентності кадрового педагогічного потенціалу у системі суспільних трансформаційних процесів».

Мета дослідження: обґрунтувати й експериментально перевірити ефективність використання Реджіо-педагогіки як засіб розвитку мовлення дитини дошкільного віку.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання:**

1. Уточнити зміст феномену «Реджіо-педагогіка».
2. Розкрити мовленнєві компетентності дитини дошкільного віку.
3. Визначити рівні розвитку мовленнєво-комунікативної навички дитини старшого дошкільного віку.

4. Схарактеризувати та експериментально перевірити ефективність використання Реджіо-педагогіки як засіб розвитку мовлення дитини дошкільного віку.

Об'єкт дослідження: розвиток мовлення дитини дошкільного віку.

Предмет дослідження: Реджіо-педагогіки як засіб розвитку мовлення дитини дошкільного віку.

В основу дослідження покладено **гіпотезу:** розвиток мовлення дитини дошкільного віку засобом Реджіо-педагогіки, буде ефективним, якщо забезпечити:

- емоційно-виразне спілкування вихователя з дітьми, яке допомагає викликати інтерес, глибше осмислити матеріал, розвинути мовлення дитини;
- систематичне, послідовне стимулювання і підтримання дитячої допитливості та уміння використовувати різноманітні прийоми, методи та форми організації дітей під час використання засобу Реджіо-педагогіки;
- організацію відповідного середовища і залучення до роботи батьків та інших дорослих з метою розвитку мовлення дитини дошкільного віку засобом Реджіо-педагогіки.

Для розв'язання поставлених у магістерській роботі завдань та перевірки гіпотези було використано комплекс **методів дослідження:** *теоретичні* – з метою обґрунтування теоретичних засад наукового дослідження; *аналіз, синтез, узагальнення, абстрагування, прогнозування* - для зіставлення теоретичних і методичних підходів до уточнення особливостей використання Реджіо-педагогіки; *вивчення й узагальнення педагогічного досвіду* щодо використання Реджіо-педагогіки з метою розвитку мовлення дитини дошкільного віку, використання засобу Реджіо-педагогіка у роботі з дітьми дошкільного

віку; *емпіричні (констатувальний та формувальний)* - для перевірки ефективності розвитку мовлення дитини дошкільного віку засобом Реджіо-педагогіки; *методи математичної статистики* - для проведення якісного аналізу одержаних результатів на основі встановлення кількісних показників щодо оцінювання досліджуваного явища, а також підтвердження їхньої достовірності.

Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні специфіки використання Реджіо-педагогіки як засіб розвитку мовлення дитини дошкільного віку та співпраці з батьками вихованців.

Практична значущість кваліфікаційної роботи в тому, що діагностичний інструментарій, Реджіо-педагогіка можуть бути використані в роботі закладу дошкільної освіти у старшій групі як засіб розвитку мовлення дитини та співпраці з батьками вихованців. Матеріал можна використовувати для написання курсових робіт, доповідей, виступів на педагогічних радах з метою розкриття переваг використання альтернативних педагогічних технологій з розвитку та формуванні мовлення дітей дошкільного віку.

Апробація результатів дослідження. Апробацію одержаних результатів наукового дослідження здійснено шляхом їх оприлюднення на засіданні кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти Педагогічного факультету та на IX Міжнародній науково-практичній конференції «Results of modern scientific research and development» (14-16 листопада 2021 р., м. Мадрид, Іспанія) у доповіді «Специфіка розвитку мовлення дитини дошкільного віку засобом Реджіо-педагогіки».

Структура дослідження: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел й додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ РЕДЖІО-ПЕДАГОГІКИ

1.1. Зміст феномену «Реджіо-педагогіка» у наукових дослідженнях

Динаміка освітніх процесів, що відбуваються в сучасному суспільстві, диктує необхідність володіння педагогами новими компетенціями, навичками роботи в інформаційно-комунікаційному середовищі, проєктуванням, умінням знаходити рішення інноваційного характеру через оволодіння педагогічними технологіями і впровадження передового педагогічного досвіду. Педагогу важливо не упустити період для розкриття творчого потенціалу і мислення дитини, сформувати пошукову активність і мовленнєві здібності. Зазначене й зумовило розкриття змісту феномену «Реджіо-педагогіка».

Проаналізувавши вітчизняні та зарубіжні сайти, з'ясовано, що дослідження зазначеного явища не знайшли в повній мірі відображення у наукових джерелах України. Так, К.Крутії у 2020 році було проведено вебінар з метою висвітленні ідеї Реджіо педагогіки та можливості запровадження зазначеного середовищного підходу у роботу з дітьми дошкільного віку [16]. На сайті науковця зустрічаються згадки про досліджуване явище у вкладці «На допомогу студенту», а саме подано інформацію про «Спостереження за дітьми в Реджіо-підході (для батьків)» [18].

Коченгіна М. висвітлила історію походження педагогіки Реджіо Емілія та схарактеризувала систему, яка вирізняється специфічними підходами до створення розвивального освітнього простору для дітей дошкільного віку й організації їхньої життєдіяльності [14, с. 22.].

У дослідженні Маршицької В. педагогіка Реджіо Емілія розглядається як прогресивна педагогічна практика, що відповідає інтересам реформування дошкільної освіти в Україні [20].

Порівняльний аналіз зарубіжних джерел здійснений Коченгіною М., Сосницькою Н., Ярмоною Н., засвідчив, що ідеї Реджіо-педагогіки, які є актуальними й універсальними, й використовуються в освітньому процесі дошкільних закладів «різних країн, у тому числі й України, хоча наші вихователі аніяк не пов'язують деякі форми організації пізнавальної діяльності дітей з ім'ям Лоріса Малагуцці» [15, с. 54].

Специфіка педагогічної роботи у закладах дошкільної освіти в Реджіо Емілія, у дослідженні Пантюк Т., Воробель М. зазначено, що «впродовж усієї історії їхнього функціонування є постійний діалог з дітьми, батьками, мешканцями міста та вихователями дошкільних закладів» [21, с. 33]. Авторами проаналізовано дослідження закордонних науковців та подано визначення феномену «Reggio Emilia» – «це не теорія виховання дитини, не методика і не модель, це більше, ніж просто проєктно-орієнтований підхід».

Щодо можливості втілення ідеї досліджуваної педагогіки, то вона не може бути відірвана від місця в якому виникла, проте є можливим, як зазначають Пантюк Т., Воробель М., зробити спробу оцінити «в процесі навчання подібне ставлення до дітей, як до творців, колег, вчителів, дорослих. ... досвід іншого ставлення до дитинства і виховання дітей» [21, с. 33].

У своєму дослідженні Зданевич Л. та Попович О. розкривають тезу Л. Малагуцці про те, що «довкілля є «третім педагогом» (після батьків і вихователів)» [10, с. 56]. Автори наголошують на концепції Л. Малагуцці (Реджіо Емілія, Італія), який «наполягав на тому, що в дитини має бути багато можливостей самовираження за допомогою різних

культурних засобів (кольору, руху, слуху, звуку, тактильного сприйняття тощо)» [10, с. 56; 28]. Як зазначають науковці, й це не одноразово зустрічається у інтернет мережі, метафора його педагогіки базується на тому, що «В дитини сто мов», проте на думку Л. Малагуцці дорослі використовують тільки одну з них.

Ярославцева М., Кривошеїна Е., Тарасова К. акцентують увагу на п принципах Реджіо-педагогіки, й зазначають, що на них базуються «взаємини дошкільників, що будуються в просторі, де можна досліджувати світ, формувати власну картину світу» [26, с. 823].

Головними методами роботи у Реджіо-педагогіці, з досліджень науковців є: «проектна дослідницька діяльність, творча діяльність, навчання через навколишнє середовище і співпрацю педагогів з дітьми» [26, с. 823]. Таким чином авторами зроблено висновки про роль вихователя у такого виду співпраці: «педагог не виховує, а асистує дітям».

Зазначене, наводить на думку про можливий супровід освітньої діяльності дітей дошкільного віку, який описано у дослідженні Цюпак І. та має назву «тьюторський супровід» [25, с. 16-24.].

У дослідженні російських учених Расторгуєва Є. та Мещанова Л. представлено проблема розвитку понятійного мислення у дітей дошкільного віку за допомогою музики в умовах застосування Реджіо-педагогіки [22].

Використання Реджіо-педагогіки в підготовчих групах дошкільного закладу висвітлено у дослідженнях Доровська Л., Требунцева С., Канаїкіна Л. [8]. Автори діляться досвідом використання Реджіо-педагогіки при організації освітньої роботи та проведенні заходів в дошкільному закладі. Науковці відзначають ефективність елементів педагогіки Reggio Emilia для реалізації освітнього стандарту дошкільної освіти та відзначено позитивний вплив на підготовку дітей

до школи, так як Реджіо-педагогіка близька за принципами до проєктної діяльності.

Аналіз закордонних видань (статті, програми закладів освіти, сайти) розширює розуміння специфіки досліджуваного феномену. Так, у програмі коледжу Тенісон Вудс (Tenison Woods College), щодо педагогіки Реджіо Емілія зазначено (наш переклад): «образ дітей - образ компетентних, сильних та дивовижних особистостей, які мають права та обов'язки як громадяни і потребують усвідомлення свого потенціалу» [31]. Щодо організації роботи з дітьми, відповідно до педагогіки, це має бути заохочення дітей висловлюватись у різноманітні способи, названих «сотнею мов», що можуть включати розмовні слово, малюнок, живопис, драма, музика, скульптура, лялька і рух.

Відносно ролі вихователя, то він розглядається, як фасилітатор, спрямований спонукати дітей слухати (кожного, інше), ризикувати під час своїх пошуків, творчо мислити, спільно будувати знання та розуміння світу, виходити за межі того, якою думка могла бути.

Отже, узагальнимо вище зазначене. Освітня філософія Реджо Емілія походить від педагогічної науки та філософії, розробленої з 1950-х років на засадах роботи з дітьми раннього віку в місті Реджо Емілія на півночі Італії. Цей освітній проєкт був започаткований після Другої світової війни і мав на меті бути прогресивним, демократичним та визвольним. Підхід Реджо Емілія передбачає конструктивістський та соціально-конструктивістський підхід до навчання та виховання, обґрунтовуючи освітню програму на потреби та проєкти дітей. Ідеї педагогіки зосереджені на уявленні про дитину як творчу та розумну, здатну досліджувати та відкривати для себе навколишній світ різними способами. Така взаємодія відбувається в контексті спільної роботи з іншими людьми та матеріалами.

Як зазначено у дослідженні Коченгіної М.: «в основі педагогіки Реджіо Емілія лежить унікальна філософія дитинства, прийнята в багатьох країнах світу. Назва її походить від міста Реджо-нель-Емілія на півночі Італії» [14, с. 22].

Автором описано передумови та історію виникнення досліджуваного феномену. Лише зазначимо, що засновником нової ідеї виховання дітей був «молодий учитель початкових класів, що вирішив допомогти містянам, і залишився в Реджо-нель-Емілія назавжди. Звали вчителя Лоріс Малагуцці. Саме завдяки йому виник новий підхід у педагогіці, який сьогодні називають педагогікою Реджіо Емілія» [14, с. 22].

Не можна залишити поза увагою дослідження, вислови самого автора концепції - Лоріса Малагуцці, який зазначав, що у дитини є «сотні різних образів» [30]. До педагогів звертається з такою тезою (наш переклад): «Кожен з вас має у собі образ своєї дитини, яка скеровує, коли ви починаєте спілкуватися з дитиною. Ця всередині вас теорія змушує поводитися певними способами; це орієнтує вас під час спілкування з дитиною, слухати дитину, спостерігати за дитиною». Як результат внутрішнього «я» педагога, може заважати діяти всупереч цьому внутрішньому образу. Як приклад наводить автор: «якщо ваш образ такий, ви маєте пам'ятати, що є хлопчики та дівчатка, які сильно відрізняються один від одного, ви будете поводитися по-різному у ваших взаємодіях з кожним із них» [30].

Яскравим прикладом є бачення Лоріс Малагуцці можливості пробудження пізнавальної активності дитини: «Коли діти бачать себе авторами та винахідниками, як тільки їм допоможуть відкрити для себе задоволення від розслідування, їхня мотивація та інтерес вибухають» [31].

У інтернет середовищі немає єдиної назви для даного педагогічного підходу, в науковій і педагогічній літературі можна зустріти кілька варіантів: підхід Реджіо Емілія, Реджіо-педагогіка, Реджіо-підхід, Reggio Emilia approach, концепція Лоріс Малагуцці та інші.

Отже, Реджіо-педагогіка – це філософія та досвід освіти Реджо-Емілія, що побудована на красі і живих формах естетики та етики в її найширшому значенні, пов'язаної зі змістовністю, розширенням можливостей, відкритістю до змін, що є основою у формуванні особистості. Концепція відновлення освіти, направленої на перетворення правдивого та кращого суспільства для всіх дітей.

1.2. Педагогічна концепція Реджіо Емілія

Організація цілісного педагогічного процесу в закладах дошкільної освіти на основі особистісно-орієнтованого та компетентнісного підходів обумовлює необхідність оволодіння педагогами широким спектром відповідних освітніх технологій з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей особистості дитини, її потреб в самореалізації і розвитку. Таким чином, виникає потреба в розкритті основних позицій педагогічної концепції Реджіо Емілія.

Проаналізував у підрозділі 1.1. наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців, спробуємо розкрити головні принципи, ідеї та зміст Реджіо-педагогіки проаналізувавши роботи автора концепції Лоріса Малагуцці.

У книзі «Лоріс Малагуцці та школи Реджіо-Емілії» [28], авторами якої є Паола Кальярі, Марина Кастаньєтті, Клаудія Джудічі, Карла Рінальді, Веа Веккі та Пітер Мосс (Paola Cagliari, Marina Castagnetti,

Claudia Giudici, Carla Rinaldi, Vea Vecchi and Peter Moss), висвітлено уявлення про історію, мислення та діяльність Лоріса Малагуцці. Авторами наведено цитати педагога, про те, як розвивалося його мислення, як він рухався між теорією та практикою, як він перетинав кордон багатьох дисциплін та предметів, і як він поєднував багато ролей починаючи від педагога та адміністратора до дослідника та учасника кампанії.

Проаналізуємо специфіку концепції використовуючи напрацювання Лоріса Малагуцці [28; 29; 30].

Середовище:

- навколишнє середовище, що будується на основі заздалегідь продуманого образу дитини;

- навколишнє середовище, яке вибудовується на основі дитини, яка постає перед педагогом (стосунки, які будуються з дитиною, ігри, в які грає тощо).

Головним у створенні середовища, є стосунки, що виникають при взаємодії з дитиною, вони мають бути унікальні та плавні. Вихователю не варто забувати про спільну роботу з іншими дорослими, що буде в дитині образ співпраці. Як зазначає Лоріс Малагуцці: «діти розуміють чи справді дорослі працюють разом, спільним способом або якщо вони в деякій мірі розділені, віддалені один від одного, живуть своїм досвідом так, ніби - це були приватними з невеликою взаємодією» [29; 30].

Спілкування - це діалог, який має бути постійним між дорослими і дітьми.

На думку Лоріса Малагуцці, вихователь повинен починати день із питання до себе: «Коли насправді ці діти збираються розпочинати спілкування?» та бути готовим до зворотньої роботи, адже в дітей теж виникають питання, які підпорядковані пізнанню: «Коли ці дорослі дійсно почнуть спілкуватися?» [28; 30].

Тобто, в концепції передбачено що дорослі (вихователь, помічник вихователя та інші працівники закладу освіти; батьки та інші члени родини) задають питання дітям від світу дорослих, а діти будуть задавати питання дорослим намагаючись вдовольнити свої пізнавальні та комунікативні потреби. Головне, щоб дорослі були готові та відкриті до спілкування на будь-які теми.

Особистий досвід кожної дитини:

- не можна думати про дитину абстрактно;
- дитина пов'язана з певною реальністю світу - вона має відносини та досвід;
- не можна розлучати дитину з певною реальністю (заперечувати її думки, знання, розуміння світу, емоції тощо).

Тобто, дитину потрібно сприймати цілісно, не руйнувати її внутрішнє «Я»: самостійність, самосвідомість, саморозуміння та інші.

Пізнавальні передбачення:

- діяльність не повинна бути завжди передбачуваною;
- дорослі та діти повинні бути відкритими до того, що відбувається.

Робота з дітьми має бути побудована таким чином, щоб вихователь разом з дітьми, могли бути здатні змінити плани й піти іншим шляхом. зазначене позитивно позначиться на новому інтересі, мотиві пізнання, який виникає в той самий момент як у середині дитини, так в середині дорослого.

Навчає-навчається: - і діти, і дорослі повинні відчувати себе активними учасниками освітнього процесу.

Про роль дорослого у роботі з дітьми так говорить Лоріс Малагуцці: «Гіперактивність дорослої людини є фактором ризику. Дорослий робить занадто багато, тому що він дбає про дитину, але це

створює для дитини пасивну роль у її власному навчанні» [28; 30]. Тобто роль дорослого та дитини мають бути тотожними.

Співпраця з батьками:

- обговорити якою насправді є освіта дитини (навчання, виховання, розвиток);
- обговорити засоби збагачення здоров'я та щастя дитини.

Навчитися чекати:

- виробляти більш високий рівень спостереження. На думку автора, у освітній роботі потрібно вийти за рамки простого споглядання, саме тоді дитина стане кращим спостерігачем, здатною проникати у предмет пізнання;
- навчити дитину розуміти власні ресурси, потенційний і нинішній стан душі;
- побудувати освітні ситуації та запропонувати їх дітям вранці (спланована імпровізація).

Лоріс Малагуцці говорить про те, що «нормально іноді імпровізуйте, але потрібно спланувати проєкт» [28; 30]. На думку автора, це може бути проєкт, який прогнозується на певний період (дні, тижні або місяці). Важливо виробляти ситуації, в яких діти навчаються самі, в яких діти можуть скористатися своїми знання та ресурсами автономно, а втручання дорослого має бути якомога менше.

Головне у створенні таких ситуацій не самостійність у отриманні знань, а у можливості активізувати у дітей бажання, волю, велике задоволення, яке приходить від реалізації їх ідей, як авторів власного навчання.

Роль вихователя:

- дорослий – це уважний та корисний путівник для дитини;
- дорослий – це друг;

- дорослий – творець взаємозв'язку не тільки між людьми, а й між речами, між думками, з оточенням;

- дорослий – дослідник, здатний думати і створювати справжню освітню програму;

- дорослий – виконує багато ролей: автор п'єси, головний актор, поет, суфлера, декоратор, водночас повинен бути аудиторією, яка аплодує. У педагога так само як і у дітей є сто мов [29].

У таких випадках роль вихователя може виглядати пасивною, проте таке вміння бути видимим, дає можливість спробувати потрапити всередину дитина і прослідкувати за тим, що вона робить, насправді є проявом сильної активності, за концепцією Реджіо-педагогіки.

У своїй основі педагогіка Реджіо Емілія керується кількома фундаментальними концепціями, які відокремлюють її від інших філософій освіти раннього дитинства, таких як філософія Вальдорфа чи Монтесорі, хоча кожна з них зосереджена на вихованні всієї дитини [27]. Одна з найбільших відмінностей між педагогікою Реджіо Емілією, Вальдорфом та Монтесорі - це не лише керівні принципи, а навколишнє середовище, яке створило основи кожного з них.

Отже, проаналізувавши роботи автора концепції Реджіо Емілія та джерела з проблеми дослідження, з'ясовано, що концепція базується на семи принципах, які мають вирішальне значення для того, щоб відрізнити її від подібних або конкуруючих підходів до освіти, орієнтованих на дитину:

1. Діти здатні конструювати власне навчання.
2. Діти - це співробітники, які навчаються через взаємодію у своїх об'єднаннях.
3. Діти є природними комунікаторами і їх слід заохочувати висловлюватись так, як вони відчують, як можуть.
4. Класне середовище виступає в ролі третього педагога.

5. Педагоги - це партнери, вихователі та провідники, які допомагають досліджувати інтереси дітей під час роботи над короткостроковими та довгостроковими проєктами.

6. Документація є найважливішою складовою комунікації.

7. Батьки - партнери у навчанні.

У *додатку А* схарактеризовано зміст принципів.

1.3. Мовленнєва компетентність дитини дошкільного віку

Розвиток мовлення дітей розглядається науковцями в таких методичних аспектах: А.Богущ, Н.Гавриш – розвиток мовлення дітей дошкільного віку [2], О.Саприкіна - розвитку мовлення дітей раннього віку [3], Н.Луцан - розвиток зв'язного мовлення дітей дошкільного віку в мовленнєво-ігровій діяльності [4], Н. Горбунова - методика розвитку словника дітей старшого дошкільного віку [5], І.Єнгалічева - мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку засобами малого жанрового фольклору [9], К.Крутій, Н.Котій - розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку [19], О. Трифонова - виховання звукової культури мовлення дітей середнього дошкільного віку [24].

Розуміння проблеми розвитку мовлення дитини дошкільного віку описано науковцями з точки зору компетентнісного підходу, що знайшло своє відображення у новій редакції Базового компоненту дошкільної освіти. У інваріантній складовій представлено освітній напрям «Мовлення дитини» у якому ґрунтовно розписано компетентності дитини дошкільника за такими складовими: емоційно-ціннісне ставлення, сформованість знань та навичок [1]. У *додатку Б* висвітлено повний зміст освітнього напрямку.

У Базовому компоненті дошкільної освіти визначено такі компетентності:

«Мовленнєва компетентність - це здатність дитини продукувати свої звернення, думки, враження тощо в будь-яких формах мовленнєвого висловлювання за допомогою вербальних і невербальних засобів (фонетичний, лексичний, граматичний, діалогічний, монологічний складники та засвідчує їх взаємозалежність і взаємозумовленість)» [1].

«Комунікативна компетентність — здатність дитини до спілкування з однолітками і дорослими у різних формах конструктивної взаємодії; здатність підтримувати партнерські стосунки, заявляти про свої наміри і бажання, узгоджувати свої інтереси з іншими, домовлятися, за потреби аргументовано відстоювати свою позицію» [1].

«Художньо-мовленнєва компетентність — здатність відтворювати художньо-естетичні враження від сприйняття літературних і фольклорних творів засобами різних видів художньо-мовленнєвої діяльності, що засвідчує ціннісне ставлення дитини до художнього слова як культурного явища, друкованої чи електронної книжки, достатній для художньої комунікації рівень літературної обізнаності» [1].

Зосередимо увагу на участі батьків щодо розвитку мовлення дитини дошкільного віку, адже з урахуванням проблеми нашого дослідження, а саме використання у освітньому процесі елементів Реджіо-педагогіки, робота з батьками є первинною невід'ємною складовою.

У Базовому компоненті дошкільної освіти зазначено шляхи якими може відбуватися підтримка батьками процесу формування мовлення дитини вдома, а саме розвитку мовленнєвих навичок. У *додатку Б* подано всі передбачені шляхи, зазначмо ті, що конкретизують напрям експериментального дослідження:

«— розмов з дитиною, спонукання її до запитань, пояснення незнайомих дітям слів;

- використання різних життєвих ситуацій для спонукання дитини до опису предметів й об'єктів, розповідання про різні події, переказування змісту мультфільмів і прочитаних книжок;
- створення ситуацій (у магазині, у поліклініці, на дитячому майданчику тощо), які б забезпечили вправляння дитини у зверненні до дорослого чи дитини із запитанням чи пропозицією;
- організації пізнавальних бесід з дитиною як рівноправним співрозмовником, що передбачає спонукання її до висловлення своєї думки, допомогу в розмірковуванні, аргументуванні, доведенні справедливості своїх припущень;
- привчання дитини до планування власних дій, чіткого промовляння послідовності кроків до реалізації задуманого; до аналізу одержаного результату та шляхів досягнення задуманого» [1].

Отже, на основі уточнення мовленнєвих компетентностей дітей дошкільного віку було обрано для дослідження шляхи розвитку мовлення дитини у співпраці з батьками. Вважаємо такий вибір актуальним, з урахуванням можливості співпраці з батьками у період дистанційного навчання дітей з метою розвитку та формування мовленнєво-комунікативних навичок.

РОЗДІЛ 2

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ СПЕЦИФІКИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ РЕДЖІО-ПЕДАГОГІКИ

2.1. Рівень розвитку мовленнєво-комунікативної навички дитини старшого дошкільного віку

З урахуванням специфіки Реджіо-педагогіки та обраних напрямів співпраці з батьками вихованців з метою розвитку мовлення, вважаємо, що для розуміння динаміки досліджуваного явища потрібно визначити початковий рівень розвитку в дитини старшого дошкільного віку мовленнєво-комунікативної навички.

В старшому дошкільному віці дитина з нормальним мовленнєвим розвитком диференційовано використовує монологічне та діалогічне мовлення, здатна до ініціювання розмови з дорослим та однолітками.

Богуш А. вважає, що найбільш сприятлива для розвитку комунікативної навички є ситуація, за якої дитині доводиться пояснювати, роз'яснювати щось, переконати партнера по грі або дорослого. Таким чином у дитини проявляється активність і самостійність яка у діяльності полегшує дітям розвиток мовлення: «спілкування з дорослими та однолітками, уміння зрозуміло висловити власне судження, супроводжувати мовленням свої дії» [2, с. 96]. Саме тому старший дошкільний вік характеризується високою мовленнєвою активністю дитини.

Відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти, нами обрано співпрацю з батьками, як емоційно-позитивний чинник розвитку мовлення дитини, що передбачає такі шляхи розвитку мовленнєво-комунікативної навички:

– розмов з дитиною, яка передбачає спонукання її до запитань, а дорослих провокує на пояснення незнайомих дітям слів, організацію пізнавальних бесід (висловлення своєї думки, розмірковування, аргументування, доведення своїх припущень);

– використання різних життєвих ситуацій, що реалізують потребу в дитини в описі предметів й об'єктів, спонукає до розповідання про різні події, переказування змісту мультфільмів і книжок;

– створення мовленнєво-комунікативних ситуацій (у магазині, у поліклініці, на дитячому майданчику тощо)

Проаналізувавши методики діагностики мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку А.Богущ, Н.Гавриш [2], О.Денисенко [6], Л.Калмикова [11], Н.Харченко, Т.Бондаренко [12], К.Крутій [17], було вирішено обрати діагностичний інструментарій запропонований О.Денисенко. Методи діагностики було адаптовано з урахуванням інтересів дітей, їх вподобань, з опорою на життєвий досвід та зміст отриманих знань.

Дослідження проводилось на базі дошкільного навчального закладу - центру розвитку дитини № 20 «Пірамідка» Херсонської міської ради. Для участі у дослідженні обрано дітей старшої групи у кількості 26 дитина (експериментальна група). Так, як для участі у дослідженні передбачено дві групи експериментальна та контрольна, другою базою практики обрано Херсонський заклад дошкільної освіти №76 Херсонської міської ради, старша група 26 дітей (контрольна група).

Мета експериментальної роботи: визначити рівень розвитку мовленнєво-комунікативної навички дитини старшого дошкільного віку, впровадити елементи Реджіо-педагогіки та перевірити ефективність проведеної педагогічної роботи.

Експериментальна робота передбачала виконання таких завдань:

1. Виявлення початкового рівня розвитку мовленнєво-комунікативної навички дитини старшого дошкільного віку (констатувальний етап).

2. Використання Реджіо-педагогіки задля підвищення рівня розвитку мовленнєво-комунікативної навички дитини старшого дошкільного віку (формувальний етап).

3. Здійснити аналіз отриманих результатів у процесі повторного обстеження дітей (контрольний етап).

Вивчення рівня розвитку мовленнєво-комунікативної навички дитини старшого дошкільного віку відбувалося за трьома напрямками: спостереження за довільним спілкуванням, рівень мовленнєвої комунікації. Завдання були підібрані та адаптовані за О.Денисенко [6].

Перший напрям передбачав спостереження за довільним спілкуванням дітей. Під час спостереження звертали увагу на характер спілкування, ініціативність, вміння вступати в діалог, підтримувати та вести його зі співрозмовником, слухати співрозмовника, розуміти та чітко висловлювати свої думки. У *додатку В* представлено **показники за критерієм оцінювання довільного спілкування**, оцінювання у балах та відповідні рівні.

Другий напрям дослідження направлено на дослідження **критерія мовленнєвої комунікації**, передбачав організацію гри разом з дитиною з однією із штучно створених ситуацій під час якої з'ясовували особливості мовленнєвого спілкування, навички ініціативності дітей в ігрових ситуаціях. Дія цього дітям було запропоновано такі ігрові завдання зміст яких представлено у *додатку Г*: «Дитячий садочок», «Що ти скажеш?», «Загублена іграшка». Показники оцінювання за критерієм мовленнєвої комунікації під час ігрової діяльності дитини представлено у *додатку Д*.

Після виконання дитиною завдань нами було підраховано середні показники та визначено рівень розвитку мовленнєво-комунікативної навички дитини старшого дошкільного віку, результати зазначено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

**Рівень розвитку мовленнєво-комунікативної навички дитини
старшого дошкільного віку**

Критерії		Рівні розвитку							
		Високий		Достатній		Середній		Низький	
		КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Оцінювання довільного спілкування	К-ть дітей	2	1	6	5	14	15	4	5
	%	7.7	3.85	23.1	19.25	53.9	57.75	15.4	19.25
Мовленнєва комунікація	К-ть дітей	1	2	8	6	11	12	6	6
	%	3.85	7.7	30.8	23.1	42.35	46.2	23.1	23.1
Середній показник, %		5,8	5,8	26,9	21,2	48,1	51,9	19,3	21,2

Результати констатувального етапу експерименту відображено у таблиці 2.1, які засвідчують кількісні дані рівнів розвитку мовленнєво-комунікативної навички у дітей старшого дошкільного віку.

Експериментальна група (ЕГ): серед продіагнованих дітей 5.8% – продемонстрували високий рівень розвитку, 21.2% – достатній рівень розвитку; 51,9% – середній рівень розвитку; 21.2% – низький рівень розвитку мовленнєво-комунікативної навички.

Контрольна група (КГ): серед продіагнованих дітей 5.8% – продемонстрували високий рівень розвитку; 26.9% – середній рівень

розвитку; 48.1% – достатній рівень розвитку; 19.3% – низький рівень розвитку мовленнєво-комунікативної навички.

За результатами аналізу отриманих при проведенні діагностики даних, можна зробити висновок про те, що в більшості дітей експериментальної (73.1%) та контрольної групи (67.4%) переважає низький і середній рівень розвитку мовленнєво-комунікативної навички. У процесі обстеження дані діти пропонували один-два варіанти гри й не завжди могли розповісти її хід, затруднялися або відмовлялися розподілити ролі, довго обмірковували свій вибір, брали із собою в найкращому разі одного партнера – однолітка або найближчого друга/подругу, що не притаманне їм за віком. Іноді пропонували маніпулятивні або деструктивні ігри.

В інших дітей експериментальної (27%) та контрольної групи (32.7%) – високий або достатній рівень. У процесі обстеження дані діти пропонували різноманітні, чіткі за задумом пропозиції спільної гри. Вони легко вибирали партнерів-ровесників (при цьому їх кількість часто не обмежувалося двома). Дані діти пропонували кілька варіантів сюжетно-рольових ігор, ігор – драматизацій або ігор за правилами, розповідали про хід гри, її правилах, з легкістю розподіляли ролі.

Таким чином, за підсумками констатувального етапу дослідження можна зробити висновок про те, що діти даної групи потребують занять з розвитку мовлення.

2.2. Специфіка розвитку мовлення дитини дошкільного віку засобом Реджіо-педагогіки

Формувальний етап дослідження передбачав організацію спільної діяльності вихователя, батьків та дітей. Дотримуючись принципів

Реджіо концепції (підрозділ 1.2. та додаток А) було сплановано роботу за такими напрямками:

1. Робота з батьками: вихователь-батьки.
2. Робота з дітьми:
 - вихователь-діти;
 - батьки-діти.
3. Спільна робота: вихователь-діти-батьки.

У ході такої співпраці головним завданням було: розвиток мовлення дитини (словник, діалог, монолог).

В основі Реджіо-підходу лежать шість правил, які виділив Лоріс Малагуцці:

1. Поважати дитину і дивитися їй в очі.
2. Пояснити правила і задати питання.
3. Не «неправильно», а «по-іншому».
4. Пропонувати вибір і не квапити.
5. Вчитися в будь-якій ситуації.
6. Фантазування важливіше, ніж читати.

Як уже було зазначено, Реджіо-педагогіка передбачає проєктування освітніх ситуацій для дітей. Тому, було обрано використання методу проєктів для стимуляції мовлення дитини у взаємодії з батьками та іншими дорослими.

Відповідно до зазначених у Базовому компоненті складових мовленнєвої роботи з батьками було побудовано мовленнєво-проєктну діяльність.

Дотримуючись концепції Лоріса Малагуцці, що проєкт - це історія, а тема повинна бути рідна й зрозуміла дітям і в той же час таїти в собі можливість чогось нового, захоплюючого. Він радив вибирати «теплу», надихаючу тему, щоб дитячий інтерес не згасав, а також заздалегідь визначати «пункт призначення» проєкту, приблизну кінцеву мету.

Таким чином, робота за першим напрямом *«Робота з батьками»* розпочалась з визначення інтересів дитини. Батькам було запропоновано з'ясувати, що подобається дитині, що її цікавить, чим полюбляє займатися та ін. У *додатку Ж* подано анкету для батьків.

За результатами анкети було обрано тематичні напрямки проєктів:
 «Моя улюблена тварина/рослина/предмет»,
 «Мій улюблений мультгерой»,
 «Я знаю про...», «Я вмю...»,
 «Я хочу навчитися..., тому...»,
 «Мені подобається...»,
 «Я провів дослід/експеримент...»,
 «Секрет».

Батькам було надано алгоритм проєктної діяльності (*додаток 3*) проведено консультації для роз'яснення роботи й надано перелік питань для спонукання дитини до мовленнєвої взаємодії:

1. Про що твій проєкт? (Ставити навідні питання в залежності від обраної теми: Про яку тварину/предмет/рослину/іграшку тощо?)
2. Що ти про це знаєш? (Який? З чого? Для чого? Звідки? Та ін.)
3. Як це можна представити/презентувати/показати? (презентація, малюнок, модель, макет тощо)
4. Які матеріали тобі потрібні? (папір, фарби, олівці, викидний матеріал, реальний предмет, ІКТ- середовище, енциклопедія тощо)
5. Як про це розказати? (спонукати до створення тексту: опис, розповідь, переказ тощо)
6. З чого почнемо роботу? (проєкт, виступ, експеримент, моделювання, дослідження, виготовлення продукту та мовленнєвої діяльності тощо)
7. Коли що будемо робити? (визначення послідовності та тривалості)

8. Що в нас є, а чого не вистачає? Де це можна знайти на твою думку? Або чим можна замінити?

9. Як ти це робиш? А це для чого? А як показати це? Та інші ситуативні питання, що можна задавати дитині під час виконання та підготовки проєкту.

10. Як ти про це розкажеш?

11. Чи достатньо тобі інформації?

12. Ти думав над тим, як презентувати твій проєкт? З чого почнеш представлення проєкту (показ чи розповідь)?

13. Як будеш розповідати (розповідь/опис/припущення/міркування – в залежності від спланованої роботи, текст складається з частин: вступна, основна та заключна)

14. Тобі подобається твій проєкт?

15. Ти хочеш щось змінити/додати/прибрати/переробити?

16. Що тобі далось легко? А де відчувалися труднощі? (спілкування про хід роботи над проєктом, оцінку різних ситуацій)

17. Який у майбутньому проєкт тобі ще хочеться зробити? Та інші ситуативні питання.

Визначенню тематики проєктної діяльності слідувала робота за другим напрямом *«Робота з дітьми: вихователь-діти»*. Так, як діти обізнані з поняттям «проєкт», «проєктна діяльність», робота такого типу проводиться періодично у групі дітей, достатньо було нагадати про основні етапи.

Відповідно до першого етапу дітям було запропоновано теми, пояснена їх змістову складову та запропоновано обрати тему.

Обравши тему потрібно розповісти про улюблений об'єкт, предмет, вміння тощо, почавши розповідь зі слів назви теми, наприклад:

«Моя улюблена рослина – це...»,

«Мій улюблений мультгерой – це...»,

«Я знаю про ...»,
«Я вмію ...»,
«Я хочу навчитися..., тому...»,
«Мені подобається...».

Зазначена у переліку тема «Секрет», яку могли обрати діти передбачала самостійне обрання теми.

Дітям було уточнено, що проєкт виконувати потрібно з батьками, продумати яким чином розкрити тему й якими засобами її доповнити (малюнок, презентація, показ, макет, модель, відео тощо).

Напрямом *«Робота з дітьми: батьки-діти»*. Виконання проєкту вдома, використання спонукальних питань для активізації та розвитку мовленні дітей старшого дошкільного віку, допомога в оформленні виступу та підготовці до презентації проєкту.

За третім напрямом «Спільна робота: вихователь-діти-батьки» було організовано перегляд проєктів, що були виготовлені дітьми спільно з батьками. Як результат такої роботи діти продемонструвати свої напрацювання, розробки, які супроводжували коментарем, у вигляді описів, розповідей, енциклопедичних фактів, наукових довідок.

Така робота була яскраво емоційно-забарвлена, діти ділилися своїми знаннями. З дітьми було обговорено підготовку до виконання та сам процес створення проєктів,

Такий вид роботи було повторена декілька разів, з періодичність один раз на два тижні. Дітям було запропоновано обрати теми з тих, що були ще не розкриті. Як результат зростання пізнавального інтересу діти пропонували нові теми: «Прикраси», «Лего-місто», «Мій супергерой», «Експеримент на кухні», «Повітряні змії», «Слайм».

Отже, рефлексія після закінчення формувального етапу дослідження показала, що діти навчилися без сорому задавати питання, формулювати їх, працюючи над проєктами у дома та в садочку, могли

вказати які матеріали, засоби потрібні для роботи, чого не вистачає, розказати про те, що роблять, пропонували нові теми, ділилися враженнями та кумедними моментами, що виникали під час спільної роботи з батьками. З боку батьків, теж були позитивні відгуки. Батьки зробили акцент на тому, що діти стали задавати більше запитань, розширився словниковий запас.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

На прикінцевому етапі дослідження було проведено контрольний зріз з метою виявлення ефективності використання Реджіо-педагогіки як засобу розвитку мовлення дитини старшого дошкільного віку.

Дітям експериментальної і контрольної груп було запропоновано завдання, аналогічні тим, що проводились на констатувальному етапу дослідження. Після виконання дитиною повторно завдань було підраховано середні показники та визначено рівень розвитку мовленнєво-комунікативної навички дитини старшого дошкільного віку. Порівняльні дані якісних показників розвитку мовленнєво-комунікативної навички у дітей старшого дошкільного віку як експериментальної і контрольної груп подано в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Результати повторного визначення рівня розвитку мовленнєво-комунікативної навички дитини старшого дошкільного віку

Критерії		Рівні розвитку							
		Високий		Достатній		Середній		Низький	
		КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Оцінювання довільного спілкування	К-ть дітей	2	6	8	10	13	8	3	2
	%	7.7	23.1	30.8	38.5	50.5	30.8	11.55	7.7
Мовленнєва комунікація	К-ть дітей	2	6	9	11	11	6	4	3
	%	7.7	23.1	34.65	42.35	42.35	23.1	15.4	11.55
Середній показник, %		7.7	23.1	32.7	40.4	46.4	26,9	13.5	9.6

Результати контрольного етапу дослідження засвідчують зміни у рівнях розвитку мовленнєво-комунікативної навички у дітей старшого дошкільного віку.

Експериментальна група (ЕГ): високий рівень розвитку становить 23.1%, достатній рівень розвитку – 40.4%; середній рівень розвитку – 26,9% та 9.6% залишилися з низьким рівнем розвитку мовленнєво-комунікативної навички.

Контрольна група (КГ): високий рівень розвитку становить 7.7%, достатній рівень розвитку – 32.7%; середній рівень розвитку – 46,4% та 13.5% залишилися з низьким рівнем розвитку мовленнєво-комунікативної навички.

Отримані дані після порівняння результатів констатувального та контрольного етапів показали, що рівень показників розвитку мовлення засобом Реджіо-педагогіки в дітей експериментальної й контрольної груп після проведення основного етапу дослідження став різнитися. Рівень мовленнєвого розвитку показників у дітей старшого дошкільного віку експериментальної групи став значно вище, ніж у дітей контрольної групи, з якими не проводилося спеціальних заходів щодо використання Реджіо-педагогіки.

Для того, щоб побачити динаміку змін у розвитку мовлення дитини старшого дошкільного віку засобом Реджіо-педагогіки порівнюємо результати констатувального та контрольного етапів дослідження. Порівняльні результати констатувального та контрольного етапу дослідження у експериментальній та контрольній групах наведено у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Порівняльні результати констатувального та контрольного етапів дослідження у експериментальній та контрольній групах, %

Групи	ЕГ			КГ		
	Констатувальний	Контрольний	Динаміка	Констатувальний	Контрольний	Динаміка
Етапи експерименту						
Рівні						
Високий	5,8	23.1	+17.3	5,8	7.7	+1.9
достатній	21.2	40.4	+19.2	26.9	32.7	+5.8
середній	51,9	26,9	-25	48.1	46.4	-1.7
низький	21.2	9.6	-11.6	19.3	13.5	-5.8

У результаті участі батьків, керівництва мовленнєвою роботою дітей засобом Реджіо-педагогіки у роботі з дітьми старшого дошкільного віку на контрольному етапі дослідження було з'ясовано, що високий рівень у експериментальній групі зріс на 17.3%, а в контрольній групі показник зріс на 1.9%; достатній рівень зріс на 19.2% у експериментальній групі та на 5.8% у контрольній групі. Решта рівнів зазнали зміни у зниженні показників, так середній у ЕГ знизився на 25%, а у КГ на 1.7%, відповідно й низький показник зазнав позитивних змін зниження.

Отже, за якісними результатами дослідження, помітною динамікою у показнику розвитку мовлення дітей можна зробити висновок, що використання Реджіо-педагогіки позитивно позначився на організації освітньої роботи. Впровадженні основних ідей та принципів у роботу з дітьми старшого дошкільного віку, спільна робота з батьками

для досягнення освітньої мети з розвитку мовлення дітей була реалізована та є ефективною.

ВИСНОВКИ

Реалізовано мету дослідження, саме обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність використання Реджіо-педагогіки як засіб розвитку мовлення дитини дошкільного віку й зроблено наступні висновки:

1. Уточнено зміст феномену «Реджіо-педагогіка». У наукових джерелах та інтернет середовищі немає єдиної назви для даного педагогічного підходу, в науковій і педагогічній літературі можна зустріти кілька варіантів: Реджіо-педагогіка, підхід Реджіо Емілія, Реджіо-підхід, Reggio Emilia approach, концепція Лоріс Малагуцці та інші.

Реджіо-педагогіка – це філософія та досвід освіти Реджо-Емілія, що побудована на красі і живих формах естетики та етики в її найширшому значенні, пов'язаної зі змістовністю, розширенням можливостей, відкритістю до змін, що є основою у формуванні особистості. Концепція відновлення освіти, направленої на перетворення правдивого та кращого суспільства для всіх дітей.

Аналіз робіт автора концепції Лоріса Малагуцці та джерел з проблеми дослідження, з'ясовано, що концепція базується на семи принципах, які мають вирішальне значення для того, щоб відрізнити її від подібних або конкуруючих підходів до освіти, орієнтованих на дитину

2. На основі уточнення змісту мовленнєвої, комунікативної, художньо-мовленнєвої компетентностей дітей дошкільного віку було обрано для дослідження шляхи розвитку мовлення дитини у співпраці з батьками. Вважаємо такий вибір актуальним, з урахуванням можливості співпраці з батьками у період дистанційного навчання дітей з метою розвитку та формування мовленнєво-комунікативних навичок.

3. Визначено рівні розвитку мовленнєво-комунікативної навички дитини старшого дошкільного віку за такими критеріями: довільність спілкування, мовленнєва комунікація.

За результатами аналізу отриманих при проведенні діагностики даних, можна зробити висновок про те, що в більшості дітей експериментальної (73.1%) та контрольної групи (67.4%) переважає низький і середній рівень розвитку мовленнєво-комунікативної навички.

4. Схарактеризовано та експериментально перевірено ефективність використання Реджіо-педагогіки як засіб розвитку мовлення дитини дошкільного віку. Формувальний етап дослідження передбачав організацію спільної діяльності вихователя, батьків та дітей. Дотримуючись принципів Реджіо концепції було сплановано роботу за такими напрямками:

1. Робота з батьками: вихователь-батьки.

2. Робота з дітьми: - вихователь-діти; - батьки-діти.

3. Спільна робота: вихователь-діти-батьки. Як супровідний засіб Реджіо-педагогіки було обрано використання методу проєктів для стимуляції мовлення дитини у взаємодії з батьками та іншими дорослими. Батькам було надано алгоритм проєктної діяльності, проведено консультації для роз'яснення роботи й надано перелік питань для спонукання дитини до мовленнєвої взаємодії.

На контрольному етапі дослідження було з'ясовано, що високий рівень у експериментальній групі зріс на 17.3%, а в контрольній групі показник зріс на 1.9%; достатній рівень зріс на 19.2% у експериментальній групі та на 5.8% у контрольній групі. Решта рівнів зазнали зміни у зниженні показників, так середній у експериментальній групі знизився на 25%, а у контрольній групі на 1.7%, відповідно й низький показник зазнав позитивних змін зниження.

Рефлексія після закінчення формувального етапу дослідження показала, що діти навчилися без сорому задавати питання, розповідати та коментувати свої та планувати послідовність дії при виконанні роботи. Батьки зробили акцент на тому, що діти стали задавати більше запитань, розширився словниковий запас.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Освітній напрям «Мовлення дитини». 22 січня 2021. URL: <https://ezavdnz.mcfr.ua/867852>.
2. Богуш А.М. Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. Друге вид., доповн. К. : ВД «Слово», 2011. 704 с.
3. Богуш А.М., Гавриш Н.В., Саприкіна О.В. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку. Видання 2-е. К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. 408 с.
4. Богуш А.М., Луцан Н.І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників. Мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Київ: Слово, 2008. 251 с.
5. Горбунова Н. В. Теорія та методика розвитку словника дітей старшого дошкільного віку: дис. ... док. пед. наук: 13.00.02. РВНЗ «Кримський гуманітарний університет». Ялта, 2011. 508 с.
6. Денисенко О.І. Розвиток комунікабельності у дітей дошкільного віку. Черкаси: ЧОПОПП ЧОР, 2012. 32 с.
7. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Київ, 2004. 352 с.
8. Доровская Л.Н., Требунцева С.И., Канайкина Л.П. Использование Реджио-педагогика в подготовительных группах детского сада. Вопросы дошкольной педагогики. Казань: Учредители: ООО "Издательство Молодой ученый". 2020. № 10 (37). С. 8-10. URL: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=44334986>.
9. Єнгалічева І. Мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку засобами малого жанрового фольклору. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. Випуск 50, 2014. С.87-91. URL: <http://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:eVRtth9gWVQJ:schol>

ar.google.com/+розвиток+мовлення+дітей+дошкільного+віку&hl=ru&as_sdt=0,5.

10. Зданевич Л.В., Попович О.М. До питання особистісного розвитку дітей раннього віку в сенсорно збагаченому середовищі. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія». Випуск 2 (10)/2. 2019. С.55-57. URL: https://www.researchgate.net/profile/Marianna-Shvardak/publication/348885288_TEHNOLOGIA_TIMBILDINGU_V_UMOVAN_ZAKLADU_ZAGALNOI_SEREDNOI_OSVITI/links/60146c9d45851517ef268e4c/TEHNOLOGIA-TIMBILDINGU-V-UMOVAN-ZAKLADU-ZAGALNOI-SEREDNOI-OSVITI.pdf#page=56.

11. Калмикова Л. О. Формування у дітей дошкільного віку мовленнєвої діяльності: діагностико-розвивальний комплекс. Київ : Слово, 2016. 383 с.

12. Калмикова Л., Харченко Н., Бондаренко Т. Діагностика мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2016. № 12. URL: http://ephsheir.phdpu.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/2540/Калмикова_Харченко_Діагностика_мовного_розвитку__2016_p.%28Скорик%29.PDF?sequence=1&isAllowed=y.

13. Копецкий А. Научно одетях. Реджіо педагогіка. Часть 1. М. : Книга, 2015. С.23-40.

14. Коченгіна М. Педагогіка Реджіо Емілія. Дошкільне виховання. 2018. №9. С.22.

15. Коченгіна М.В., Сосницька Н.П., Ярмонова Н.С. Підготовка вихователів дошкільних навчальних закладів до створення розвивального освітнього простору для дитини шляхом ознайомлення з педагогікою Реджіо Емілія. Український психолого-педагогічний

науковий збірник. 2017. № 11. С. 54-57. URL: http://pedagogylviv.org.ua/zhurnaly/july_2017.pdf#page=54.

16. Крутій К.Л. Вебінар «Натхнені Реджіо, або як запровадити італійський середовищний підхід у роботі з дошкolarями?. URL: https://x.facebook.com/akrozosb/photos/a.594152787753690/1031036454065319/?type=3&_se_imp=03WebkA09yAEPn2bv.

17. Крутій К.Л. Діагностика мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Запоріжжя: ТОВ "ЛПКС" ЛТД, 2005. 208с.

18. Крутій К.Л. Спостереження за дітьми в Реджіо-підході (для батьків). URL: <http://ukrdeti.com/tag/redzhio-pidxid/>.

19. Крутій К.Л., Котій Н.І. Конспекти занять із навчання української мови і розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку. апоріжжя: ТОВ "ЛПКС" ЛТД, 2006. 156 с.

20. Маршицька В. Створення розвивального освітнього простору для дитини у закладах дошкільної освіти через ознайомлення майбутніх вихователів з педагогікою Реджіо Емілія. URL: https://lib.iitta.gov.ua/717797/1/Тези_Маршицька%20В.В.pdf.

21. Пантjук Т., Воробель М. Емоційно-естетичний розвиток дитини-дошкільника у системі «Реджо-педагогіки». Молодь і ринок. 2017. №4 (147). С. 33-36. URL: https://dspu.edu.ua/biblioteka/wp-content/uploads/2017/09/4_147_2017.pdf#page=33.

22. Расторгуева Е.В., Мещанова Л.Н. Реджио-педагогика и ее влияние на развитие понятийного мышления дошкольников на уроках музыки. Развитие личности средствами искусства: материалы VI Международной научно-практической конференции (Саратов, 19–20 апреля 2019 года). Саратов: Издательство "Саратовский источник", 2019. С. 159-165. URL: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=37354660>.

23. Рожанська Л.С., Цюпак І.М. Специфіка розвитку мовлення дитини дошкільного віку засобом Реджіо-педагогіки. IX Міжнародній

науково-практичній конференції «Results of modern scientific research and development» (14-16 листопада 2021 р., м. Мадрид, Іспанія). Мадрид, 2021.

24. Трифонова О.С. Виховання звукової культури мовлення дітей середнього дошкільного віку. Монографія. Одеса: СВД Черкасов, 2008. 412 с.

25. Цюпак І.М. Технологія тьюторського супроводу дітей дошкільного віку. // Педагогічний альманах: збірник наукових праць/ Редкол. В.В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2021. Випуск 47. С. 16-24.

26. Ярославцева М.І., Кривошеїна Е.Д., Тарасова К.М. Можливості Реджіо-педагогіки в організації розвиваючого предметно-просторового середовища в закладах дошкільної освіти. The 7th International scientific and practical conference —Priority directions of science and technology development (March 21-23, 2021. Kyiv, Ukraine), Kyiv, 2021. P. 822-827.

27. Key Elements of the Reggio Emilia Approach. The Compass School. 2017. URL: <https://www.thecompasschool.com/blog/key-elements-reggio-emilia-approach/>.

28. Loris Malaguzzi and the schools of Reggio Emilia: A selection of his writings and speeches 1945- 1993. /Edited by Paola Cagliari, Marina Castagnetti, Claudia Giudici, Carla Rinaldi, Vea Vecchi and Peter Moss. New York : Routledge, 2016. 478 pages. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781315778631/loris-malaguzzi-schools-reggio-emilia-paola-cagliari-marina-castagnetti-claudia-giudici-carlina-rinaldi-vea-vecchi-peter-moss>.

29. Malaguzzi Loris. The hundred languages of children. Regione Emilia: Romagna – Comune di Reggio Emilia 1987a, 411 p.

30. Malaguzzi Loris. Your Image of the Child: Where Teaching Begins. Exchange 3/94. / Edwards, Gandini, and Forman (editors), The Hundred Languages of Children. Norwood, NJ: Ablex, 1993. URL: <https://www.reggioalliance.org/downloads/malaguzzi:ccie:1994.pdf>.

31. Tenison Woods College I Mount Gambier. Early learning and community centre. Family handbook. URL: https://www.tenison.catholic.edu.au/__files/f/12445/ELCC_Family_Handbook_2017.pdf.

ДОДАТКИ

Додаток А

Ключові принципи концепції Реджіо Емілія

1. Діти здатні конструювати власне навчання.

У Реджіо Емілії діти є головними ініціаторами навчального процесу. Вони надихаються власним інтересом пізнавати і вчитися, і тому вони наділені унікальним індивідуалістичним розумінням того, як самостійно конструювати навчання. Іншими словами, до дітей слід ставитися як до активних співробітників у навчанні, а не до пасивних спостерігачів.

2. Діти - це співробітники, які навчаються через взаємодію у своїх об'єднаннях.

Навчання базується на взаємозв'язках - не тільки в Реджіо Емілія, а й у всіх сферах навчання, проте в Реджіо Емілія існує тісна взаємодія між вчителями, батьками та дітьми. Як зазначено у першому принципі, діти є співробітниками і найкраще працюють, коли вони включені до спільноти, а не працюють самостійно. Тому Реджіо Емілія робить акцент на роботі в невеликих групах, яка ґрунтується на ідеї, що ми формуємо себе шляхом взаємодії з однолітками, дорослими та навколишнім світом.

3. Діти є природними комунікаторами і їх слід заохочувати висловлюватись так, як вони відчують, як можуть.

Один з найглибших аспектів Реджіо Емілії відомий як «Сто мов дітей», написаний засновником філософії Лорісом Малагуцці. Концепція «Сто мов» полягає в тому, що діти є природними комунікаторами, і тому їх слід заохочувати до спілкування будь-якими засобами, якими вони можуть. Це можуть бути слова, рух, малюнки, картини, будівлі, скульптури тощо. Через багато способів, якими діти виражають, відкривають і навчаються, дітей слід заохочувати використовувати

багато матеріалів для відкриття, спілкування і навіть демонстрації того, що вони розуміють, дивуються, ставлять під сумнів, відчувають чи уявляють. Тоді, навпаки, обов'язок учителя - сприяти вивченню дитячого оточення.

4) Класне середовище виступає в ролі третього вчителя.

Одним із найпотужніших і найважливіших компонентів включення філософії у стилі Реджо до середовища класу є забезпечення того, щоб клас виступав як «живий організм, місце спільних стосунків між дітьми, вчителями, батьками та почуттями». Приналежності до світу, який є живим, привітним та справжнім. Оскільки клас діє як живий організм, він є одним із найважливіших компонентів філософії Реджо. Класні кімнати та загальні приміщення ретельно інтегровані між собою, а також із зовнішнім співтовариством. Класи також використовують натуральні меблі для заохочення взаємодії в реальному житті.

5) Вчителі - це партнери, вихователі та провідники, які допомагають досліджувати інтереси дітей під час роботи над короткостроковими та довгостроковими проектами.

У філософії Реджіо Емілія вчителі є партнерами у процесі навчання. Очікується, що саме вони керуватимуть досвідом, відкриттями та вирішенням проблем. Основна мета вчителя - слухати та спостерігати за дітьми, а також запитувати та вислуховувати можливості для заохочення подальшого вивчення інтересів дитини. Очікується, що діти та вчителі будуть співпрацювати, але на вчителя покладається обов'язок визначити, коли якесь поняття може бути використано для подальшого відкриття та навчання. Будучи наставником, це також означає, що вчителі не планують проекти чи навчальні моменти заздалегідь - вони дозволяють створювати проекти з урахуванням інтересів дітей.

б) Документація є найважливішою складовою комунікації.

Крім того, що вчителі виконують роль провідника, вони також відповідають за документування навчального процесу в класі та транскрипцію словесної мови, якою користуються діти. Вчителі можуть робити фотографії та навіть відео, щоб краще зрозуміти дітей та допомогти батькам усвідомити, що робить їх дитина. Документація також дає вчителю можливість оцінити власну роботу та обмінятися думками з іншими. Крім того, документація демонструє дітям, що їхня праця цінна. За допомогою документації дитина може закінчити свій дошкільний досвід у дитячому центрі Реджіо Емілія з портфоліо проєктів, малюнків, фотографій, сценаріїв та цитат, якими вони пишаються, оскільки це представляє ті кроки, які вони зробили протягом свого навчання, освіти.

7) Батьки - партнери у навчанні.

Реджіо Емілія вважає участь батьків у навчанні своєї дитини найважливішим компонентом філософії навчання. Це може мати різні форми, але завжди слід запрошувати батьків брати активну участь у навчанні своєї дитини, а також допомагати забезпечити добробут дітей у спільноті навколо них. Батьки, як їх вміння, так і ідеї, дуже цінні в кожній спільноті Реджіо. Вчителі в програмах, натхненних Реджіо, навіть визнають і поважають батьків як справжнього початкового вчителя дитини, а вихователі позиціонуються як адвокати та учні поряд з дітьми, також відомими як «другий учитель». Залучення батьків має вирішальне значення для створення навчальної спільноти для дітей.

Інваріантний складник: освітній напрям «Мовлення дитини»

Мовленнєва компетентність - це здатність дитини продукувати свої звернення, думки, враження тощо в будь-яких формах мовленнєвого висловлювання за допомогою вербальних і невербальних засобів. Мовленнєва компетентність об'єднує фонетичний, лексичний, граматичний, діалогічний, монологічний складники та засвідчує їх взаємозалежність і взаємозумовленість.

Емоційно-ціннісне ставлення: виявляє любов до рідної мови, повагу до державної мови, мов представників національних меншин України, мов міжнародного спілкування. Незалежно від національної належності дитина, як громадянин України, виявляє інтерес та позитивне ставлення до української мови як державної, прагнення до вільного спілкування з іншими дітьми і дорослими українською мовою. Виявляє інтерес до оволодіння надбаннями української культури в її етнічному різноманітті, а також відповідними до віку зразками світової культури. Отримує задоволення від відчуття краси української мови. Коректно виявляє власне емоційне ставлення до предмета розмови і співрозмовника та корегує його залежно від ситуації спілкування.

Сформованість знань: розуміє, що в Україні українська мова є державною; усвідомлює звуковий склад рідної мови, спираючись на розвинений фонематичний слух і мовленнєве дихання. Має збалансований запас слів із різних освітніх напрямів, що дає змогу добирати найбільш точні слова відповідно до ситуації мовлення; знає і називає ознаки, якості, властивості предметів, явища, події. У словнику наявні слова всіх частин мови, різного типу творення, слова різної складності, синоніми, антоніми, епітети, метафори, багатозначні слова; фразеологічні звороти; знає прислів'я, і приказки, утішки, загадки,

скоромовки, форми звертання до дорослих і дітей. Має елементарні знання норм культури мовлення (привітання, прохання, вибачення, подяка, комплімент тощо).

Навички: ефективно спілкується рідною мовою, свідомо намагається говорити виразно і правильно, чітко промовляючи звуки і слова відповідно до орфоепічних норм української мови; регулює дихання і темп у процесі мовлення; володіє силою, висотою, тембром голосу, володіє вербальними і невербальними засобами виразності. Виявляє навички звукового аналізу простих слів. Вживає всі частини мови, граматичні категорії, різні за складністю типи речень; володіє елементарними навичками корекції та самокорекції мовлення; узгоджує слова у словосполученнях і реченнях згідно з мовними нормами (рід, число, відмінок, дієвідміна, клична форма тощо).

Ініціює і підтримує розпочату розмову в різних ситуаціях спілкування, відповідає на запитання співрозмовника і звертається із запитаннями, орієнтується в ситуації спілкування, вживає відповідні мовні і немовні засоби для вирішення комунікативних завдань; дотримується правил мовленнєвої поведінки та мовленнєвого етикету.

Складає різні види розповідей: описові, сюжетні, творчі (розповіді-повідомлення, роздуми, пояснення, етюди), переказує художні тексти, складає за планом вихователя і самостійно казки і різні види творчих розповідей; розповідає про події із власного життя, за змістом картини, художніх творів, на запропоновану тему, за ігровою та уявлюваною ситуаціями, за результатами спостережень та власної діяльності; самостійно розповідає знайомі казки, переказує зміст художніх творів, користується пояснювальним мовленням (пояснити хід наступної гри, майбутній сюжет малюнка, аплікації, виробу); планує, пояснює і регулює свої дії; імпровізує, розмірковує про предмети, явища, події, друзів; робить елементарні узагальнення, висновки;

висловлює зв'язні самостійні оцінні судження стосовно різних явищ, подій, поведінки людей, героїв художніх творів. Виявляє здатність до словесної творчості у різних видах мовленнєвої діяльності.

Комунікативна компетентність — здатність дитини до спілкування з однолітками і дорослими у різних формах конструктивної взаємодії; здатність підтримувати партнерські стосунки, заявляти про свої наміри і бажання, узгоджувати свої інтереси з іншими, домовлятися, за потреби аргументовано відстоювати свою позицію.

Емоційно-ціннісне ставлення: виявляє інтерес до активного спілкування з іншими людьми; у різних повсякденних ситуаціях, і при безпосередньому контакті, і в телефонній розмові або спілкуванні в інтернеті. Цінує гарні стосунки з рідними, знайомими, друзями, тому намагається не конфліктувати, враховувати інтерес інших, узгоджувати з ними свої дії, діяти разом, злагоджено.

Сформованість знань: знає і володіє етикетними комунікативними формулами (привітання, звертання, прохання, висловлення подяки, вибачення тощо); різні форми мовленнєвих висловлювань відповідно до ситуацій. Має початкові уявлення про способи, переваги і недоліки цифрової комунікації.

Навички: вільно й невимушено вступає в розмову з дітьми і дорослими, використовуючи різні форми звертання та репліки; виявляє ініціативу в спілкуванні, будує різні типи діалогу між двома-чотирма дітьми; виявляє здатність домовлятися («Нумо так...»), звертатися по допомогу («Допоможіть мені, будь ласка»), пропонувати допомогу («Я можу вам допомогти»); використовує різні вербальні та невербальні засоби для привітання, висловлення подяки тощо; володіє різними формами мовленнєвих висловлювань (питання, зустрічне питання, згода, уточнення, заперечення, сумнів, прохання, вимога, ігрова вимога, дозвіл, порада, відмова, спонукання, задоволення, здивування, вдячність, жаль,

невдоволення, вдячність, пояснення, міркування, доказ та ін.) відповідно до різних ситуацій спілкування з дорослими та однолітками. Може проаналізувати та пояснити причини виникнення суперечливих чи конфліктних ситуацій, виявляє суперечності (невідповідності) та аргументи «за» і «проти», висуває версії можливого розгортання подій («Що б сталося, якби...?», «Слід вчинити так..., тому що...» та ін). Бере участь у перемовинах. Тримається в діалозі невимушено, розмовляє тактовно.

Художньо-мовленнєва компетентність — здатність відтворювати художньо-естетичні враження від сприйняття літературних і фольклорних творів засобами різних видів художньо-мовленнєвої діяльності, що засвідчує ціннісне ставлення дитини до художнього слова як культурного явища, друкованої чи електронної книжки, достатній для художньої комунікації рівень літературної обізнаності.

Емоційно-ціннісне ставлення: інтерес до художнього слова, друкованої чи електронної книжки. Виявляє бажання висловлювати свої почуття в образному мовленні, активне зацікавлене ставлення до мовленнєвої творчої діяльності, як організованої, так і ініціативної, у різних її формах. Охоче відтворює враження від літературних творів різними засобами художньо-мовленнєвої діяльності. Виявляє бажання користуватися книжками як джерелами інформації та задоволення. Виявляє інтерес та задоволення від участі в розігруванні щедрівок, колядок, закличок, у сюжетно-рольових іграх за мотивами літературних творів, промовлянні текстів народних ігор.

Сформованість знань: знає і називає не менше трьох-чотирьох імен письменників і поетів, не менше восьми-десяти літературних або фольклорних творів. Може пояснити особливості основних літературних і фольклорних жанрів. Усвідомлює і може пояснити значення образних

слів (порівняння, епітети), доцільність їх вживання в поетичному тексті та прозі.

Навички: підтримує бесіду про зміст, ідею, характери та вчинки героїв твору, відповідає на запитання дорослого, висловлює свої враження, переживання, оцінно-етичні судження стосовно персонажів, співвідносить оцінки літературних героїв з власною поведінкою, реальними подіями; переповідає відомі казки, оповідання; усвідомлює та пояснює зміст прислів'їв, приказок, доречно використовує їх у мовленні; відгадує описові загадки; інтонаційно передає різні почуття при виконанні літературних творів; відтворює в мовленні образні вислови з художнього тексту; чітко промовляє скоромовки, чистомовки, прислів'я та приказки; бере участь у мовних іграх. На основі засвоєного зразка складає невеличкі розповіді, казкові історії за змістом скоромовок, прислів'їв, власні описові та порівняльні загадки, лічилки, колісанки; придумує іншу кінцівку літературного твору, доповнює текст казки, оповідання додатковими епізодами.

Участь батьків

Підтримка батьками процесу формування мовлення дитини може відбуватися шляхом:

• розвитку мовленнєвих навичок дитини:

- дотримання у розмовах з дитиною правил літературної мови, своєчасного виправлення мовлення дитини;
- привертання уваги дітей до звукового складу рідної мови, регулярного залучення дітей до ігор на визначення місця звука в слові;
- розмов з дитиною, спонукання її до запитань, пояснення незнайомих дітям слів;
- використання різних життєвих ситуацій для спонукання дитини до опису предметів й об'єктів, розповідання про різні події, переказування змісту мультфільмів і прочитаних книжок;

- створення ситуацій (у магазині, у поліклініці, на дитячому майданчику тощо), які б забезпечили вправлення дитини у зверненні до дорослого чи дитини із запитанням чи пропозицією;

- організації пізнавальних бесід з дитиною як рівноправним співрозмовником, що передбачає спонукання її до висловлення своєї думки, допомогу в розмірковуванні, аргументуванні, доведенні справедливості своїх припущень;

- привчання дитини до планування власних дій, чіткого промовляння послідовності кроків до реалізації задуманого; до аналізу одержаного результату та шляхів досягнення задуманого;

- **розвитку комунікативних навичок дитини:**

- нагадування дитині про необхідність дружнього спілкування (привітання, прохання про допомогу, пропонування допомоги чи підтримки, висловлення подяки), демонстрації власного позитивного прикладу такої поведінки;

- демонстрації їй способів комунікації за допомогою гаджетів, обговорення їхніх переваг і недоліків порівняно з живим спілкуванням;

- надання можливості дитині брати участь у розмові з близькими чи знайомими по телефону, допомоги в засвоєнні базових мовних формул телефонної розмови;

- вправлення дитини у вживанні етикетних комунікативних формул з різними категоріями людей (діти / дорослі, знайомі / незнайомі, різних за статусом) у різних життєвих ситуаціях;

- обговорення з дитиною конфліктної ситуації, що трапилась, того, як можна було б їй запобігти, полегшити, якщо б побудувати суперечливий діалог по-іншому;

- **розвитку художньо-мовленнєвих навичок дитини:**

- виявлення батьками ціннісного ставлення до книжки як до джерела пізнання;

- облаштування книжкового куточка, полички, спільного придбання книжок;
- підтримки бажання дитини збагачувати свій літературний досвід, розповіді про свої улюблені книжки, пригадування того, які з книжок були вашими друзями в дитинстві;
- запровадження ритуалу щоденного читання книжки з подальшим обговоренням особливостей характеру та поведінки різних персонажів; проведення паралелей книжкової історії з реальним життям дитини;
- запрошення дитини виразно декламувати улюблені вірші на родинних зібраннях, народних святах;
- влаштування літературно-мовленнєвих ігор із загадуванням-відгадуванням загадок, складанням інших кінцівок до знайомих текстів, ігор за змістом літературних творів.

Додаток В

Показники за критерієм оцінювання довільного спілкування

Критерії оцінки довільного спілкування дитини	Оцінка в балах	Рівень мовленнєвої комунікації
дитина активна в спілкуванні, вміє слухати та розуміти мову, спілкується згідно ситуації, легко знаходить контакт з дітьми та дорослими, ясно і послідовно висловлює свої думки, використовує форми мовного етикету.	3	високий
дитина слухає та розуміє мову, підтримує бесіду, частіше з ініціативи інших, вміння використовувати форми мовного етикету нестійке.	2	достатній
дитина неактивна та неговірка у спілкуванні з дітьми і педагогом, неуважна, рідко користується формами мовного етикету, не вміє послідовно виражати свої думки та чітко передавати їх зміст	1	середній
дитина не спілкується з іншими, перевагу грі надає маніпуляціям з предметами	0	низький

Методи оцінювання рівня мовленнєвої комунікації

Завдання 1. «Дитячий садочок».

Пропонуємо дитині уявити, що до дитячого садочка прийшла нова дитина і їй потрібно познайомити із груповою кімнатою, із туалетною кімнатою, із спальною кімнатою. Розповісти призначення кожного приміщення.

Ролі: новенька дитина - дорослий; роль дитини, яка знайомить із приміщеннями - обстежувана дитина.

Завдання 2. «Що ти скажеш?».

Ми описали дитині відповідну мовленнєву ситуацію і запропонували уявити, що це сталося з нею.

Наприклад: «Ти приїхав одного вихідного дня до бабусі і вийшов на вулицю погратися. Там гралися у цікаву рухливу гру незнайомі діти. Тобі теж захотілося погратися з ними. Що ти скажеш?».

Ролі: дорослий - діти, які граються; дитина, яка хоче погратися - обстежувана дитина.

Завдання 3. «Загублена іграшка».

Ми пропонували дитині знайти іграшку серед інших, пропонуючи свою допомогу. Дитина повинна ставити запитання, які стосуються місця де захована іграшка та як вона виглядає. Відповідали на запитання дитини, скеровуючи напрямок руху дитини. Підійшовши до іграшок дитина повинна знову ставити запитання. Наприклад,

Дитина: - Це м'яка іграшка?

Вихователь: - Ні.

Дитина:- Це вид транспорту?

Вихователь: - Так?

Дитина: - Це літак?

Вихователь - Так.

Додаток Д

**Показники за критерієм оцінювання критерієм мовленнєвої
комунікації під час ігрової діяльності дитини**

Критерії оцінки виконання завдань	Оцінка в балах	Рівень мовленнєвої комунікації
Дитина активна, самостійно та охоче виконує поставленні перед нею мовленнєві завдання	3	високий
Дитина потребує роз'яснення і заохочення через додаткові питання	2	достатній
Дитина виконує завдання після мовленнєвого зразка вихователя	1	середній
Повністю мовленнєво супроводжена та організована педагогом гра	0	низький

Анкета для батьків**«Вподобання, інтереси та захоплення дитини»**

1. Анкетні дані (прізвище, ім'я дитини) _____
2. Улюблені ігри _____
3. Улюблені іграшка _____
4. Улюблена тварина _____
5. Улюблена рослина _____
6. Улюблений предмет _____
7. Улюблений мультфільм _____
8. Улюблений мультгерой _____
9. Про що дитина знає та вільно може спілкуватися _____
10. Що вміє та може це продемонструвати _____
11. Чим захоплюється та цікавиться _____
12. Чого хоче навчитися чи про що дізнатися _____
13. Що робить у вільний час _____

Алгоритм проектної діяльності

Етапи проекту	Діяльність дорослого	Діяльність дітей
Обрання теми	Пропонує теми	Обмірковує. Робить вибір
Постановка проблеми	Показує проблему, можливі протиріччя в ній через активізацію думки, почуттів дитини. Формулює мету.	Занурюються в проблему, що приводить до визначення цілі і змісту діяльності.
Обговорення проблеми, визначення завдань	Залучає до пошуку вирішення проблеми, занурюючи дітей в ігрову, сюжетну ситуацію або іншим шляхом.	Переймаються завданнями, висловлюють думки, планують діяльність, складають схеми, об'єднуються в групи.
Робота над проектом	Організує діяльність над проектом. Надає необхідну інформацію. Допомагає спланувати роботу, організує умови діяльності (експерименту, моделювання, дослідження, виготовлення продукту та мовної діяльності). Надає практичну допомогу по необхідності. Здійснюють	Шукають рішення проблеми, збирають інформацію, проводять спостереження і досліди, вибирають необхідні матеріали, проводять дидактичні та інші ігри, виготовляють продукт. Під час роботи можуть вносити зміни та доповнення.

	заплановане. За потребою підключають батьків.	
Презентація продукту діяльності	Допомагає організувати презентацію виконаної роботи.	Продукт діяльності готують до презентації та презентують його (свята, виступи, виставки тощо).
Аналіз ходу роботи над проектом та постановка нової проблеми	Організує спілкування про хід роботи над проектом, оцінку різних ситуацій. Привертає увагу до нової проблеми пов'язаної з попередньою.	Діляться спогадами і враженнями. Оцінюють хід роботи в деяких випадках. Визначають нову проблему

Додаток К

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Рожанська Ліна Сергіївна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

• вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;

- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

• безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;

• оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;

• використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

– не підроблювати документи;

– не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

– не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;

– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

18.10.21
Дата

підпис

____ Рожанська Ліна Сергіївна ____
ПІБ